

Verschuivingen in het Klimaat

Een klimaat voor ontwikkeling?

Een danser tijdens een
manifestatie tegen
ontbossing op de
VN-Klimaatop in
Nusa Dua op Bali.

Al jarenlang werkt Oikos samen met Kerk in Actie aan het stimuleren van een rechtvaardig en duurzaam internationaal klimaatbeleid. Ook ondersteunen beide organisaties mensen in Nederland om in hun dagelijks leven duurzaamheid voorop te stellen. Sinds het samengaan van ICCO en het buitenlandwerk van Kerk in Actie werkt Oikos ook direct samen met ICCO. Dat ICCO zich nu nadrukkelijker met de klimaatproblematiek bezighoudt, is een teken van een verschuiving in de discussie over klimaat.

De laatste jaren is klimaatverandering nauwelijks meer weg te denken uit de kranten en de nieuwsprogramma's op televisie. In feite kwam het thema klimaatverandering al in de jaren '80 van de vorige eeuw op de agenda. Al snel werd toen onderkend dat ongelijkheid tussen Noord en Zuid hierin een grote rol speelt. De oorzaken van klimaatverandering liggen vooral in de hoge en vervuilende welvaart van het Noorden, terwijl de gevolgen vooral door kwetsbare mensen in het Zuiden gevoeld zullen worden. Klimaatbeleid is daarmee niet alleen een milieuthema, maar ook een ontwikkelingsthema.

Toch leken de belangen van ontwikkelingslanden relatief minder zwaar te tellen in de uitwerking van het klimaatbeleid. Dit kwam doordat in het klimaatbeleid vooral gekeken werd naar de oorzaken van klimaatverandering en de gevolgen voor het milieu. De discussie beperkte zich vaak tot de noodzaak van het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen door energiebesparing en het gebruik van schone energie (dit wordt mitigatie genoemd). Maar het rekening houden met de gevolgen van klimaatverandering (adaptatie), wat nu juist voor ontwikkelingslanden van groot belang is, kreeg veel minder aandacht. Kennelijk dacht men dat nadruk op de gevolgen van ontwikkelingslanden ervoor zou zorgen dat het thema niet zou worden opgepakt door beleidsmakers. Hiermee hangt samen dat de klimaatdiscussie werd gedomineerd door milieukundigen en milieuorganisaties. Ontwikkelingsorganisaties waren in deze discussie grotendeels afwezig.

Inmiddels tekent zich hierin een kentering af. De vermindering van de uitstoot van broeikasgassen gaat tot nu toe veel te langzaam. Klimaatverandering lijkt zich veel sneller af te spelen dan we aanvankelijk dachten. Het belang van adaptatie, vooral in ontwikkelingslanden, wordt dan ook steeds groter. Dat wordt inmiddels door veel ontwikkelingsorganisaties onderkend, in Nederland en wereldwijd. De Europese hittegolf van 2003, de orkaan Katrina en Al Gore's Inconvenient Truth zullen daarin wellicht een stimulerende rol gespeeld hebben. Een andere invloedrijke factor was het Internationale Klimaatcentrum van het Rode Kruis. Dit vestigde de aandacht op de relatie tussen klimaatverandering en de toename van humanitaire rampen, niet alleen in aantallen, maar ook in omvang. In Nederland heeft ook de HIER-campagne, waarin milieuorganisaties én ontwikkelingsorganisaties (waaronder Oikos) samenwerken, een stimulerende rol gespeeld.

Een belangrijk teken van de verandering in denken, is het Human Development Report 2007/2008 van het ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP). Dit rapport was geheel gewijd aan klimaatverandering. Met de publicatie van dit rapport vlak voor de klimaatop op Bali, wilde het UNDP klimaatverandering nadrukkelijk neerzetten als een ontwikkelingsvraagstuk. Ook al had dit een krachtiger uitwerking verdiend (zie het kader op pagina 8), toch heeft dit wellicht zijn werk gedaan. Tijdens de klimaatop op Bali viel op dat de belangen van ontwikkelingslanden meer naar voren zijn gekomen dan voorheen. *Lees verder* ➤

Feiten enzo...

Resultaten van de VN-Klimaatop Bali 2007

- > **Feitelijke onderhandelingen over klimaatbeleid ná 2012 starten uiterlijk in april 2008. Afronding onderhandelingen uiterlijk eind 2009.**
- > **Er wordt een Adaptatiefonds ingesteld. Kwetsbare ontwikkelingslanden kunnen op dit fonds een beroep doen om kosten van adaptatie te financieren.**
- > **Tegengaan van ontbossing wordt opgenomen in het klimaatverdrag; ontwikkelingslanden worden financieel gecompenseerd voor ontbossing.**
- > **Overdracht van technologie (voor schone energie, watervoorziening e.d.) wordt effectief aangepakt, met voldoende financiële ondersteuning en toezicht op de resultaten.**

Lees meer over de klimaatop in Bali op pagina 8.

← Vervolg van pagina 7 Op Bali zijn eindelijk afspraken gemaakt over het beheer van het zogenaamde Adaptatiefonds, zodat er een basis is om dit fonds beter te vullen én te gebruiken. Er is ook een regeling ontworpen om (ontwikkelings-)landen te compenseren voor verlies van inkomsten als zij ontbossing tegengaan. Dat is van belang voor de vermindering van de uitstoot van CO₂. Veel ontwikkelingslanden hebben zich op Bali zelfbewuster en deskundiger gepresenteerd dan ooit tevoren op een soortgelijke conferentie. Door zich zelf bereid te verklaren een bijdrage aan klimaatbeleid te leveren, hebben de ontwikkelingslanden een belangrijke rol gespeeld in het behalen van het uiteindelijke resultaat van de conferentie. Dit eindresultaat was weliswaar wat mager, maar dat het er kwam, was uiterst cruciaal! De slotverklaring werd door alle landen, inclusief de Verenigde Staten, ondertekend. Dit document biedt daardoor de onmisbare basis voor onderhandelingen in de komende twee jaar.

ICCO/Kerk in Actie – en met hen Oikos – ondersteunen deze benadering van het klimaatvraagstuk als ontwikkelingsthema nadrukkelijk (zie het kader rechtsonder op deze pagina). ICCO/Kerk in Actie en Oikos doen dit vanuit de gedachte dat iedereen even veel recht heeft op ontwikkeling, binnen de grenzen van duurzaamheid. Daarbij moet natuurlijk ook rekening worden gehouden met de gelijke rechten die toekomstige generaties hebben op een menswaardig bestaan. Bovendien zullen de grote verschillen die er wereldwijd zijn in welvaartsniveaus in rekening moeten worden gebracht. Dit geldt met name waar deze verschillen voortkomen uit onterechte toe-eigening van natuurlijke hulpbronnen, of als er sprake is van misbruik van machtsverschillen.

De consequentie van deze benaderingen van het klimaatvraagstuk (mitigatie én adaptatie) is dat in landen zoals Nederland de uitstoot van broeikasgassen in 2050 meer dan 80% lager moet liggen dan in 1990. Dat is niet alleen een forse uitdaging aan de technologie, maar betekent ook een koerswijziging voor de ontwikkeling van de Nederlandse economie. Onze voorkeur voor materiële welvaart zal langzaam maar zeker moeten verschuiven naar een voorkeur voor de immateriële aspecten van welvaart en kwaliteit van leven. Onderlinge dienstverlening, zorg, solidariteit en waardering van vrije tijd maken daar deel van uit. Een verandering in denken is niet alleen wenselijk, maar ook noodzakelijk.

Christiaan Hogenhuis

Fighting climate change

Het Human Development Report 2007/2008 is gewijd aan klimaatverandering. Het rapport beschrijft hoe klimaatverandering de ontwikkelingsmogelijkheden in het Zuiden ernstig bedreigt. Terecht pleit het rapport ervoor adaptatie aan klimaatverandering centraal te zetten. Het UNDP erkent in het rapport expliciet het recht op ontwikkeling dat mensen en landen in het Zuiden hebben, maar werkt dit helaas onvoldoende uit. Ruimte voor economische groei wordt slechts tot 2020 min of meer gegarandeerd. Daarna moeten volgens dit rapport ook ontwikkelingslanden werken aan vermindering van de CO₂-uitstoot, ondermeer door de overgang op 'low carbon economies'. Uit de gegevens die het rapport presenteert, blijkt bovendien dat er ook tot 2020 per hoofd van de bevolking in ontwikkelingslanden slechts zeer beperkte ruimte voor groei van de emissies is. In hoeverre dit de economische groei en armoedebestrijding gaat beperken en wie de kosten moet dragen van die 'vergroening' van economieën in het Zuiden, wordt niet aangegeven.

Ook ten aanzien van de relatie tussen adaptatie en ontwikkeling biedt het Human Development Report weinig verheldering. Het rapport benadrukt nog eens dat adaptatie moet worden geïntegreerd in ontwikkelingsbeleid. Het UNDP becijfert grofweg wat adaptatie zou kunnen gaan kosten. Maar

het benoemt niet waar het bij adaptatie werkelijk om draait. De essentie van adaptatie ligt enerzijds in het verhogen van de fysieke, economische en sociale weerbaarheid van mensen. Anderzijds draait het bij adaptatie om het zodanig inrichten van dagelijks leven, economie en samenleving, dat min of meer natuurlijke gebeurtenissen zoals stormen en droogtes niet tot menselijke rampen leiden. Dan gaat het bijvoorbeeld om de keuze van landbouwgewassen, de wijze en plaats van het bouwen van huizen en wegen, het inrichten van de waterhuishouding, het versterken van de gezondheidszorg en ook het economisch sterker maken van mensen door verbetering van opleidings- en inkomensniveaus.

ICCO/Kerk in Actie, Oikos en de klimaatop op Bali

Tijdens de klimaatop op Bali heeft ICCO zich er ondermeer voor ingezet dat bij het tegengaan van ontbossing ook de belangen van de lokale gebruikers van bossen worden meegewogen. In het voortraject naar de klimaatop heeft ICCO geïnvesteerd in het formuleren van een gezamenlijk standpunt van milieu- en ontwikkelingsorganisaties. Bovendien is de publiekscampagne FairClimate gelanceerd (zie www.fairclimate.nl). Dit alles is ondersteund met een rapport van de VU en een publieksbrochure over een rechtvaardig klimaatbeleid ná 2012, als de huidige afspraken in het Kyoto Protocol aflopen. Oikos heeft zowel aan dit rapport als aan de brochure een stevige bijdrage geleverd.

Op verzoek van ICCO/Kerk in Actie maakte Oikos-medewerker Christiaan Hogenhuis op Bali deel uit van de delegatie van de Wereldraad van Kerken. Het doel hiervan was om te werken aan een sterkere participatie van de Wereldraad in dergelijke conferenties, vooral ook van vertegenwoordigers van kerken in ontwikkelingslanden. Ter ondersteuning daarvan werkt Oikos aan nauwere samenwerking van Europese kerkelijke milieugroepen (verenigd in ECEN) en de Europese ontwikkelings- en noodhulporganisaties met een kerkelijke achtergrond.